

เรื่องสั้น “น้ำเหนือ”

โดย เรียมเอง (มาลัย ชูพินิจ)

ถึงแม้เมื่อคืนน้ำเหนือจะขึ้นมาอีกเกือบสิบ ทำให้ลำน้ำปิงตอนคุ้งวัดปากอ่าง กับฝั่งตรงกันข้ามเว้งว่างเป็นท้องทะเล ลึกด้วยน้ำล้นตลิ่ง ประกอบไปด้วยกระแสน้ำอันเชี่ยวกราก และสวะกอโต ๆ ลอยเป็นแพผ่านไปไม่ขาดสายก็เป็นทีที่เห็นได้ว่า เด็กหนุ่มนั้นกำลังพยายามจะนำเรือหมู ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวพื้นเมืองเรียกเรือรูปกึ่งคนกึ่งเรือมาด ลำน้อยของเขาข้ามไปให้ถึง บ้านไร่ฝั่งโน้นให้จงได้

ช่วงหนึ่ง เรือที่เขาพายไปติดกอไผ่ซึ่งไหลลอยมาจากที่หนึ่งที่ใดทางตอนเหนือ ทำให้เรานึกกันว่า อีกไม่ช้าก็จะถูกกระแสน้ำพัดพาห่างออกไปจากที่หมาย และในที่สุดก็คงจะละความพยายามนำเรือเลาะฝั่งกลับมาสู่ท่าเดิมอีก แต่ทำนองเดียวกับปลากัดพันธุ์ลูกหม้อ พ่อหนุ่มน้อยของเรากลับเห็นการเสี่ยงอันตรายในการลอยเรือตบป้อง...ตบป้องอยู่กลางกระแสน้ำอันเต็มไปด้วยฟองและสวะนั้นเป็นของสนุก เขาโดดขึ้นไปบนกอไผ่ดูตระการตากลางเรือซึ่งเข้าไปขัดอยู่ในระหว่างแขนงของมันออกจนได้ แล้วก็โดดกลับลงไปทีเก่า เร่งฝีพายจ้ำทวนน้ำราวกับหนีสัตว์ร้ายอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหมายถึงธงแห่งชัยชนะซึ่งรออยู่ข้างหน้า อีกไม่กี่อึดใจต่อมา เรือลำนั้นก็ถึงฝั่งได้ทำน้ำบ้านไร่ลงไปไม่กี่เส้นโดยสวัสดิภาพ...ปลอดภัย

“เสี่ยงอันตรายอย่างน่ากลัวเหลือเกิน แม้จะว่ายน้ำเป็น” ภรรยาของข้าพเจ้าเอ่ยขึ้น น้ำเสียงเป็นปกติแต่สีหน้าซีดไป

“เมื่อเป็นเด็กๆ ฉันเคยว่ายน้ำออกไปจับซุงไว้เรียกค่าไถ่ น่ากลัวกว่านี้เป็นกอง” ข้าพเจ้าคุย “เพื่อนนักเรียนที่เป็นลูกน้ำเค็มบางคนว่ายน้ำสู้ไม่ได้ด้วยซ้ำไป”

“นั่นจะเอามาเปรียบกันอย่างไรได้” ภรรยาของข้าพเจ้าว่า “ความซนเป็นสัญชาตญาณของเด็ก ไม่ต้องใช้ความคิด ไม่ต้องใช้เหตุผล อารมณ์บังคับ อย่างไรก็ปฏิบัติไปตามนั้นจนกว่าจะรู้ว่าสิ่งที่ตนกระทำลงไปกลับได้รับผลตรงกันข้ามกับความตั้งใจ ทำนองทารกเล่นไฟเพราะไม่รู้ว่ามันร้อน จนกระทั่งมือไหม้หรือฟองกลอกปอกเปิกไปจึงจะได้บทเรียน”

“เธอแน่ใจได้อย่างไร ว่านายคนนั้นกระทำไปด้วยสัญชาตญาณของวัยหนุ่มคะนองบังคับหรือเจตนาเสี่ยงอันตราย” ข้าพเจ้าว่า “แต่ถ้าให้เดากันอย่างใกล้เคียงกับความจริงแล้ว อยากจะว่าเป็นประการแรกมากกว่าอื่น หรืออย่างไร นายชื่น” ข้าพเจ้าหันไปถามคนนำร่องซึ่งนั่งอยู่ทางท้ายเรือ

ชายชราเจ้าของเรือซึ่งข้าพเจ้าว่าจ้างจากปากน้ำโพขึ้นไปเหนืออัมมอย่างสุภาพขณะที่ตอบข้าฯ “ผมคิดว่าอาจเป็นไปได้ทั้งสองทาง บางทีจะถูกของคุณผู้หญิง แต่บางทีมันก็อาจจะเป็นอย่างที่คุณว่า” แกหยุดหนอยหนึ่ง สายตาจับอยู่กับท้ายเรือน้อยซึ่งราไโรอยู่ในระหว่างระลอกและฟองน้ำฝั่งโน้น “อย่างไรก็ดีเด็กคนนี้ทำให้ผมคิดถึงเด็กอีกคนหนึ่งเมื่อ ๓๐ ปีมาแล้ว พยายามข้ามแม่น้ำตรงนี้อย่างเดียวกัน หน้าหน้าอย่างนี้เหมือนกัน ต่างแต่มันน่ากลัวกว่านี้มาก เพราะข้ามในเวลากลางคืน เดือนมืดและเป็นผู้หญิงเสียด้วย”

“ผู้หญิง?” ภรรยาของข้าพเจ้าหันมาถาม คิ้วขมวดเข้าหากัน ลงหรรสาขมวดคิ้วเช่นนั้นแล้วย่อมแปลว่า หล่อนมีความสนใจมากทีเดียว “ข้ามไปทำไมกัน?”

“มิได้, หล่อนไม่ได้ข้ามไปบ้านไร่ฝั่งโน้น” คนนำร่องตอบ “แต่ข้ามมาฝั่งนี้ มาที่วัดปากอ่างนี้แหละครับ แล้วเรือล่มหายไป”

“คนเดียวหรือ?”

“ครับ คนเดียว”

“ก็สมควรแล้วนี่” ข้าพเจ้าเอ่ยขึ้น “มีความจำเป็นอะไร ที่จะอุทริฝ่าอันตรายอย่างนั้น ในเมื่อแม้การข้ามปากกลางวันแสงๆ ก็น่ากลัวพออยู่แล้ว”

คนนำร่องนั่งอยู่สักครู่หนึ่ง นัยน์ตาที่ขุ่นขี้เป็นสีน้ำข้าวของแกกะพริบนิดหน่อยเหมือนกำลังรำพึงถึงอะไร ในที่สุดจึงพูดด้วยเสียงต่ำ ๆ แซ่ม้าและสุขภาพตามเคย

“ครับ ไม่จำเป็นเลย ความจริงนั้นไม่มีใครคิดด้วยซ้ำไปว่า หล่อนจะกล้าทำลงไปอย่างที่ได้อ่านแล้ว ถึงผู้ที่นัดพบ หล่อนที่วัดนี้ก็ไม่ได้คิดเช่นเดียวกัน มิฉะนั้นก็คงไม่ลั่นวาจาออกไป และชีวิตที่สดใส บริสุทธิ์ไร้เดียงสาชีวิตหนึ่ง ก็จะไม่ตกเป็นเหยื่อของแม่พระคงคาเช่นนั้น” แยกพูดไปอีกหน่อยหนึ่ง จึงได้เอ่ยต่อ “แต่ชีวิตมนุษย์เป็นปัญหาที่ลึกลับซับซ้อนมากนะ ครับ สิ่งที่เราคิดกันว่าเล็กน้อยสำหรับคนอื่น อาจสลักสำคัญถึงกับคอขาดบาดตายสำหรับอีกคนหนึ่ง วาจาซึ่งเรากลั่นพล่อย ๆ ออกไป ด้วยเข้าใจว่าไม่มีความหมายสำคัญอะไร อีกฝ่ายหนึ่งอาจถือเหมือนมันเป็นชีวิตจิตใจก็ได้”

หรรสาจ้องดูหน้าแก นั่งอยู่ด้วยความพิศวงตลอดเวลา สายตาของหล่อนบอกว่าไม่เข้าใจ

“นายขึ้นกำลังพูดถึงใคร”

“โหม...เด็กผู้หญิงคนนั้นสิครับ เด็กที่จมน้ำตายเพราะไปถือสาคำพูดของผู้ชายที่หล่อนรัก ซึ่งลั่นออกไปโดยไม่มี ความหมายอะไรเลยนะ” สีหน้าของแกเคร่งเครียดขึ้นโดยเจ้าตัวไม่รู้สึกรู้ว่า “ที่มันน่าอนาถก็เพราะว่า ผู้พูดเป็นพระเสียด้วย”

“พระ!” เรา... ข้าพเจ้าและหรรสา... โพล่งออกไปเกือบพร้อมกัน “เด็กผู้หญิงคนนั้นกับพระ”

ชายชราคนนำร่องยิ้มอย่างเศร้า ๆ และสั่นศีรษะ

“ครับ, พระ... แต่มันไม่ใช่เรื่องอย่างนั้น ผมเข้าใจว่า คุณกำลังคิดอย่างไร เรื่องที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพราะว่าเป็นความรัก ระหว่างโหมกับพระองค์นั้น มันไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับการละเมิดวินัย หรือชนบประเพณีอะไร หากเกิดจากการแพ้ใจตนเอง ของผู้หญิงคนหนึ่ง หรือจะพูดให้ตรง เกิดจากความโง่ของผู้ชายคนหนึ่ง ซึ่งไม่เข้าใจในธรรมชาติของผู้หญิง”

ตลอดเวลาเหล่านั้น หรรสาอาจจะนั่ง แต่สายตาที่เต็มไปด้วยปัญหาของหล่อน ดูเหมือนจะเตือนบอกชายชราอยู่ ว่า หล่อนต้องการรู้รายละเอียดโดยสิ้นเชิง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอเรียบเรียงเสียใหม่ตามวิธีของข้าพเจ้า ดังที่ได้เคยปฏิบัติ มาแล้วในการฟังเรื่องของชีวิตจากบุคคลผู้อื่นๆ ทัวไป

จากปากคำของชายชราซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งรู้จักนับแต่ลงเรือที่ปากน้ำโพมาคนนีเอง ทำให้พอจะวาดภาพของโหม เด็กหญิงชาวไร่ผู้ขึ้นขึ้นในดวงความคิดด้วยมโนภาพได้ขึ้นแรกก็อย่างรางเลือนก่อน และแล้วก็แจ่มจรัสชัดเจนขึ้นเหมือนหล่อน มายืนอยู่ต่อหน้า ทำนองเดียวกับลูกสาวชาวไร่ ชาวนาในชนบททั่วไป โหมในวัย 16 ปี อาจจะมีรูปร่างเตี้ยต้วโตเหมือน สาวใหญ่เต็มที แต่ซึ่งลงไปในตัวใจ...ตัวใจน้อยๆ ที่ออกมาในท่ามกลางดินฟ้าอากาศอันปราศจากการตกแต่งต่อเติมด้วย น้ำมือของมนุษย์ ความคิดของหล่อนเต็มไปด้วยความบริสุทธิ์เบิกบานเหมือนเด็กทารกหรือนกเล็ก ๆ ที่ร่อนร้องด้วยความ เป็น ไทอยู่ในป่าพงดงดอน หล่อนจะดำรงชีวิตอยู่เช่นนั้นต่อไป ภาคภูมิและพอใจในภาวะซึ่งแวดล้อมอยู่เวลานั้น เมื่อนาน... นาน ไป ก็อาจจะมีชายหนุ่มคนหนึ่งคนใดในชนบทเดียวกันเข้ามาในชีวิตและสมสู่อยู่กินด้วยกันตามประเพณี มีลูกมีหลานเต็ม บ้านเต็มเมืองเหมือนครอบครัวอื่นๆ ในตำบลเดียวกันด้วยความผาสุกต่อไปตลอดกาลอวสาน

แต่เทพเจ้าหรือดาวนพเคราะห์ก็ก็ตาม ที่ชักนำวิถีชีวิตของโหมไม่ยอมให้เป็นไปได้ดังนั้น เพราะฉะนั้นเหตุการณ์อัน ฟังดูเกือบเป็นเทพนิยาย แทนที่จะเป็นเรื่องซึ่งเกิดขึ้นได้จริงในโลกมนุษย์ จึงเกิดขึ้นเมื่อมีเทศน์มหาชาติประจำปีที่วัดปากอ่าง และโหมได้พบความรักครั้งแรกของหล่อนในร่างของพระภิกษุหนุ่มเทศน์องค์หนึ่งซึ่งไม่มีใครรู้ว่ามาจากแห่งหนตำบลไหนมาจำ พรรษาที่วัดนั้น

ท่านจะบอกไม่ถูกเลยว่าคนเรารักกันที่ตรงไหน จริงอยู่ มากมายแห่งความรักเกิดจากวัยหนุ่มวัยสาว ซึ่งความรู้สึก แล่นเร็วเหมือนกระแสไฟฟ้า และความหมกมุ่นของรูปร่างหน้าตา ต่างแต่ว่าในกรณีของโหม หล่อนรักและหลงเสีย ญิกษุรูปนั้น ทั้งๆ ที่อายุอานามแตกต่างกันเกือบ 2 รอบ และรูปร่างหน้าตาซึ่งริ้วกว่าบรรดาชายหนุ่มทั้งหลายซึ่งเคยมาติดพัน และโหมผู้งามได้เปรียบกว่าสาวชาวบ้านย่านเดียวกันทุกคนอาจเลือกได้ เพียงแต่โปรยยิ้มให้สักครั้ง

“ผมเองก็ไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นเหตุให้โหมหลงใหลในพระรูปนี้หนักหนา” นายขึ้นว่า “หลายคนกล่าวหาว่าหล่อนถูก เสน่ห์ แต่ในข้อนี้ก็อีกเหมือนกัน ผมเกือบจะรับรองแทนพระองค์นี้ได้ว่าเหลวไหล การถูกเสน่ห์เวทมนตร์ซึ่งเป็นความเชื่อของ คนรุ่นผมจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีผู้นำ เพราะความต้องการที่จะให้คนหนึ่งคนใดที่เขารักมีไม่ตรีจิตตอบแทน แต่ในเรื่องของโหม

จะเป็นไปได้อย่างไรในเมื่อพระรูปนั้นมีได้มีจิตผูกพัน มิได้ต้องการหรือแม้เพียงมีความสนใจในตัวของโฉมจนชนิดเดียว ตรงกันข้าม โฉมเป็นฝ่ายหลงใหลท่านข้างเดียว... หลงใหลจนหมดความกระตือรือร้น อุตส่าห์ทำสำหรับข้าว พายเรือจากบ้านไร่ข้ามน้ำมาทำบุญที่กุฏิพระรูปนั้นทุกวัน ด้วยความปรารถนาขอเดียวจะได้เห็นหน้า ได้ฟังเสียง และได้อยู่ใกล้ท่านเท่านั้น จนเป็นที่เลื่องลืออื้อฉาวไปทั่วทั้งย่านนี้...”

และเมื่อเห็นเรื่องจะกลายเป็นคดีมัวหมองแก่ฝ่ายพุทธจักรอย่างใหญ่โต พระภิกษุผู้มีอาวุโสรูปนั้นจึงได้เอ่ยขึ้นแก่หล่อน ในวันหนึ่งระหว่างที่โฉมไปถวายจังหันเพลเป็นการเตือนสติว่า

“อาตมาคิดว่าหนทางที่ดี สีกาควรจะยับยั้งการมาวัดนี้เสียชั่วคราว มิฉะนั้นเรื่องอันลืออื้อฉาวโดยไม่มีมูลแห่งความจริงเลยอยู่ในเวลานี้ก็อาจจะมีคนหลงเชื่อ เป็นการเสื่อมเสียแก่สีกาแก่อาตมาและแก่วัดนี้ได้”

แต่การเตือนใจให้สติด้วยความปรานีของท่านครั้งนี้เอง พระภิกษุนักเทศน์รูปนั้นต้องตะลึงงันไปหมด เมื่อโฉมหมดความเหนียวรั้งซังใจ ก้มหน้าร้องไห้ และสารภาพความรักของหล่อนออกมา ในท่ามกลางเสียงสะอึกสะอื้นอย่างกระตือรือร้น หล่อนว่าหล่อนไม่สามารถครองชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ ถ้าจะให้งดการมาวัด ไม่มีโอกาสจะได้ยินเสียง ไม่มีโอกาสจะอยู่ใกล้ชิด สรุปลงแล้ว หล่อนว่าชีวิตของหล่อนในโลกนี้จะไม่มีค่าอะไรเลย ถ้าปราศจากท่านเสียด้วยความรักหรือความหลงก็ตามซึ่งไหลอยู่ท่วมท้นหัวใจของโฉม หล่อนถึงกับออกปากชักชวนให้ท่านสละสมณเพศออกไปเผชิญโลกและชีวิตด้วยกัน

ท่านผู้แทนคุณงามความดีของมนุษย์ และความบริสุทธิ์ของสัตว์โลกทั้งหลายนี้จึงด้วยความอัดอั้นตันใจอยู่เป็นนานเมื่อเอ่ยตอหล่อน เสียงของท่านเรียบ ๆ แต่แน่นและหนักแน่นเหมือนเสาศิลา

“สีกาเอ๋ย...สีกาไม่รู้หรือว่า สีกาพูดอะไรออกมา แต่อาตมาไม่ถือเพราะสีกายังเด็กนัก ยังเห็นโลกน้อยนัก อาตมาเองอยากช่วยเหลือสีกาให้ผ่านพ้นม่านมืดที่บังตาอยู่เวลานี้ออกไปสู่ที่สว่างที่สุด เพราะสิ่งที่สีกามองเห็นว่าเป็นความสุขอยู่ในเวลานี้ ที่แท้จริงก็เป็นเพียงนามธรรมของอารมณ์หนึ่ง ซึ่งอาศัยรูปสกลันเสียงเป็นที่ตั้งเท่านั้น เมื่ออารมณ์ที่วานี้ผ่านไปแล้วยังนั่นแหละ สีกาจึงจะสำนึกได้ว่า ที่แท้จริงคือไฟ ซึ่งมีแต่จะไหม้ความรู้สึกลึกซึ้งอันทำให้ตัวของเราเป็นตัวเราย่อมอดไปโดยสิ้นเชิง อาตมาขอให้สีกากลับไปบ้าน อยู่ในที่เงียบๆ แต่ลำพังคนเดียว แล้วพิจารณาดูให้ถี่ถ้วนว่าเจ้าสิ่งที่สีกาเรียกว่าความรักซึ่งมีต่ออาตมาหมายถึงอะไรเป็นสำคัญ อาตมาคิดว่าไม่ใช่รูปร่างสังขารของอาตมาแน่เพราะอาตมาแก่แล้วรู้ตัวดีว่าโดยรูปโฉมแล้วไม่มีอะไรเป็นที่น่าพึงพิสมัยเลยแม้แต่นิดเดียว คิดดูให้ถี่เถิด สีกาจะได้คิดในที่สุดว่า สิ่งที่ทำให้สีกามีจิตติดผูกพันอาตมาอยู่นั้นไม่ใช่อะไรอื่น นอกจากดวงจิตของสีกาหลอกสีกาเอง คิดให้อาตมาผิดไปจากจริงที่เป็นอยู่ในเวลานี้เท่านั้น”

ข้าพเจ้าคิดว่าพอจะเข้าใจความรู้สึกของโฉมในเวลานั้นได้ว่า หล่อนต้องทนโหม่นสต่อความทุกข์ทรมานที่ได้รับเพียงใด ไม่มีอะไรเลยจะเป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่งใหญ่เท่ากับการให้เหตุผลของผู้มั่นคงเคร่งครัดต่อทฤษฎีหรือวินัยต่อผู้ที่อยู่ในวัยของอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิงรุ่นสาวชาวชนบท ซึ่งกำลังมีความรักอย่างโฉม

หล่อนได้หายหน้าไปจากวัดนั้นหลายวัน จนกระทั่งท่านสมภารเจ้าวัดตลอดจนภิกษุนักเทศน์รูปนั้นเองโง่ใจ ว่าในที่สุดเสียงซึ่งซบซิบกันอยู่ทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำได้อันตรธานหายสาบสูญกันไปเสียที แต่ความเจ็บของโฉมครั้งนี้ ในที่สุดก็กลับปรากฏว่าเป็นความเจ็บสงบของท้องฟ้าอากาศก่อนเกิดพายุใหญ่ หล่อนพายเรือข้ามแม่น้ำจากบ้านไร่ ลอบเข้าไปหาพระภิกษุรูปนั้นอีกในคืนเดือนหงายคืนหนึ่ง

ผู้ทรงเพศพรหมจรรย์รู้สึกสะท้านสะเทือนเข้าไปในหัวใจ เมื่อเห็นความทรุดโทรมของหญิงสาวซึ่งเปลี่ยนแปลงไปชั่วเวลาที่จากกันไปไม่กี่เดือนเท่านั้น กิริยาอาการที่เคยกระปรี้กระเปร่าของหล่อนหายไป สีหน้าซึ่งเคยสดใสเปล่งปลั่งซดเชียวซบสลดเหลือแต่ร่างซึ่งมีแต่หนังหุ้มกระดูก แต่อะไรก็ไม่เท่ากับนายนั้น... นายนั้นตาอันโหลลึกและเลื่อนลอย... นายนั้นซึ่งบอกถึงความทุกข์ทรมานที่หล่อนได้ผ่านมา นายนั้นซึ่งบอกถึงความหมดหวังหมดอาลัยตายอยากในชีวิต

“ถ้าไม่ติดขัดด้วยพุทธวินัยของสมณเพศ” คนนาร่องขรว่า “พระภิกษุรูปนั้นคงได้ลุลูกธนูออกไป โอบกอดหล่อนไว้ในวงแขน แล้วปลอบโยนเอาอกเอาใจให้หล่อนหายเศร้าหมอง... ไม่ใช่ความรู้สึกของชายที่มีต่อหญิงหรือความรู้สึกของคนรัก

ซึ่งมีต่อคนรัก หากด้วยความรู้สึกรักของพ่อซึ่งมีต่อลูก หรือแม่ซึ่งมีต่อลูกนก ลูกกาอันปราศจากที่พึ่งพาอาศัย ปราศจากความช่วยเหลือจากใคร”

ในเวลานั้นโถมกำลังเจ็บ น้ำเสียงที่หล่อ่นพรรณนาถึงความทุกข์ทรมาน ตลอดเวลาที่ผ่านมาแฉ่วเบาจนเกือบไม่ได้ยิน รวากับคนเป็นวัณโรคในระยะสุดท้าย เป็นที่เห็นได้ว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่ภิกษุรูปนั้นจะเทศนาธรรมเตือนใจข้อใดให้หล่อ่นฟังอีก โถมตัดสินใจเด็ดขาดเสียแล้วว่า วิถีชีวิตของหล่อ่นมีทางเหลืออยู่สองทางเท่านั้น คือ การได้อยู่กับคนที่หล่อ่นรัก หรือมีฉะนั้นก็อำลาจากโลกนี้ไป

“เป็นอันว่าสีกาปลงใจแน่นอนถึงเพียงนั้นเทียวหรือ” สมณะนักเทศน์ถาม

แทนคำตอบ โถมก้มศีรษะรับรองซ้ำๆ “ไม่มีอะไรในโลกนี้เลย จะมาเปลี่ยนความตั้งใจของโถมได้” หล่อ่นพูดในตอนท้าย

ท่านพระทอดสายตาออกไปยังลำแม่น้ำปิง ซึ่งหาดสูงทั้งสองฟากกำลังถูกกลบหายไปด้วยน้ำเหนือที่เริ่มบ่าลงมา ทราบดีว่าอีกไม่ช้าร่องน้ำซึ่งตื้นเขิน จะกลายเป็นทะเลเว้ง...ทราบดีว่ากระแสน้ำ สวะ และฟองน้ำ นับวันแต่จะไหลคลาดคล้าลงมาแต่ทิศเหนือเป็นที่ครั้นคร้ามขามเกรงของชาวเรือเพียงใด แม้เรือกลไฟซึ่งรับส่งผู้โดยสารอยู่ระหว่างปากน้ำโพ-ชาณุ-กำแพงเพชรและตากก็ต้องหยุดเดินในเวลากลางคืน เพราะอันตรายในแม่น้ำเช่นนั้นมากเกินไปสำหรับการเสี่ยงภัยต่อชีวิตของผู้โดยสารทั้งปวง นิ่งอยู่สักครู่ท่านจึงเอ่ยขึ้นด้วยเสียงสงบว่า

“สีกาจะรับคำกับอาตมาสักอย่างได้ไหม”

“โถมรับได้ทั้งนั้น” หญิงสาวตอบโดยทันที สิโลหิตจุดขึ้นบนดวงหน้าแดงเรื่อ “ถ้าเพียงแต่ท่านจะตกลงใจสีกาออกไปจากวัดนี้ ต่อจากนั้นจะไปอยู่ที่ไหน โถมจะขอตามไปจนสุดหล้าฟ้าเขียว โถมเป็นคนมีความต้องการเดียว พูดคำเดียวโปรดไว้ใจเถอะคะ ถ้าปรากฏว่าเหลวไหลไม่เหมือนปากพูดอย่างไรแล้ว โถมจะไม่มาให้เป็นทีที่กีดหน้าขวางตาราคาญใจท่านต่อไปอีกเลย”

“อาตมายังให้ความตกลงใจสีกาในเวลานี้ยังไม่ได้หรอก ขอเวลาให้อาตมาอีกสักหน่อย เอาไว้คืนแรม 15 ค่ำ จึงค่อยมาใหม่ ในระหว่างนี้ขอให้สีกาพยายามรักษาตัวให้จงดีเถิด อย่าลืมนะว่าอาตมาจะบอกความตกลงใจเด็ดขาดให้รู้ในคืนแรม 15 ค่ำ ถ้าอาตมาปรึกษาใจว่าวาสนาของอาตมากับการพระศาสนาสิ้นสุดลงแค่นั้น ก็จะทำอาตมาลากขาบไปกับสีกาทันที”

ข้าพเจ้าไม่แน่ใจนักว่า วาจาที่ท่านกล่าวกับโถมในตอนนี จะตรงอย่างที่ข้าพเจ้านึกว่าตกลงไปตามคำบอกเล่าของคนนำร่องหรือไม่ แต่ข้อใหญ่ใจความมีอยู่อย่างนั้น สิ่งที่ข้าพเจ้าแน่ใจอย่างเดียวว่าเข้าใจไม่ผิด อยู่ที่ความยินดีปริตาอย่างล้นเหลือของโถม มันไม่ต่างอะไรเลยกับคนเราที่ล้มแล้วมีผู้ประคองให้ลุกขึ้นยืนหรือคนเจ็บที่ร่อแร่จวนสิ้นใจถูกหุบให้พ้นคืนชีวิตใหม่ ธรรมดาหนุ่มสาวที่เจ็บไข้ได้ป่วยด้วยโรคภัยมักจะทรุดเร็ว เมื่อฟื้นก็ฟื้นเร็ว ตลอดเวลาที่รอคอยกำหนดนัดอยู่นั้น จากปากคำของคนนำร่อง โถมซึ่งกลับสมบูรณ์พูนสุข อ้วนท้วน ผุดผ่อง และแจ่มใส เป็นโถมซึ่งเต็มไปด้วยความสุข ความฝัน และความหวัง ในที่สุดทุกสิ่งทุกอย่างที่ชีวิต 16 ปีของหล่อ่นต้องการ จะปรากฏเป็นความจริงขึ้นอีกใน 15 วันข้างหน้า จะโดยสัญชาตญาณหรืออุปาทานของผู้หญิงเตือนบอกหล่อ่นก็ตาม หล่อ่นมั่นใจเหลือเกินว่า ความจริงนั้นจะสมด้วยความฝันของหล่อ่นทุกประการ

ครั้นแล้วแรม 15 ค่ำ วันสำคัญที่สุดในชีวิตของโถมก็มาถึง วันนั้นทั้งวันลมเหนือพัดแรงต้องกั้งไม้ซึ่งปราศจากใบ กวัดแกว่ง เยือกเย็นไปทั่วทั้งบริเวณตั้งแต่เช้าเป็นต้นมา หมอกลงหนักปกคลุมท้องน้ำหนาที่บจนไม่สามารถจะแลเห็นอะไรได้ แม้ในระยะเพียง 2 - 3 วา แต่เมื่อเวลาตกสายขึ้นก็ค่อยอันตรธานหายไป พอตกเย็นก็มีแต่หมอกบางๆ ลอยผ่านพื้นน้ำเป็นสาย

หญิงสาวลงไปยังเรือเวลาอยู่ที่ท่าน้ำท่ามกลางกระแสลมซึ่งพัดเยือกเย็น สายตาของหล่อ่นมองเขม่นออกไปข้างหน้า เหมือนพยายามจะเจาะทะลุความขมุกขมัวมัวมนของเพลาสายฝนให้ไปถึงศาลาท่าน้ำของวัด ซึ่งเป็นจุดหนาวของลม ความมืดมิดของพื้นน้ำ ความน่ากลัวของสรรพอันตรายซึ่งปรากฏอยู่ต่อหน้า สายตาของหล่อ่นเพ่งอยู่เช่นนั้น แต่หัวใจขาดเรียกชื่อของผู้ที่หล่อ่นรักไม่ขาดระยะ เกือบจะในทันทีทันใดที่พลบลงนั่นเอง โถมก็ก้าวลงเรือหมุ่ และเบนหัวออกจากท่า...

“มันเป็นการตัดสินใจที่บ้าที่สุดที่ผมเคยพบ” คนนำร่องขราเล่า “ไม่มีใครเลยจะกล้าเอาชีวิตเข้าเสี่ยงเช่นนั้น ถึงแม้จะว่ายน้ำแข็งสักปานใด ข้อที่ร้ายที่สุด ก็เพราะว่าผมว่ายน้ำไม่เป็นเลย...”

“คุณพระช่วย” ภรรยาของข้าพเจ้าซึ่งนั่งนิ่งอยู่ตลอดเวลาพิมพ์เบาๆ สีหน้าที่ซีดเพราะความตื่นเต้นขณะที่เห็นเด็กหนุ่มคนนั้นไล่เรืออยู่กลางแม่น้ำเมื่อสักครู่นี้ยังติดลบไปกว่าเก้า นาทีเกาะแขนข้าพเจ้าอยู่สั่นเทา

ขอให้เราลองหลับตาวาดภาพถึงฐานะของเด็กหญิงคนหนึ่ง ซึ่งว่ายน้ำไม่เป็น นั่งอยู่บนเรือน้อยอันเพียงแต่จะเลี้ยงตัวให้ทรงล่ายอยู่เฉย ๆ ก็ทั้งยากกำด้ามพายด้วยมือเดียว ๆ พยายามจะพายตัดกระแสน้ำอันเชี่ยวกราก เต็มไปด้วยสวะ เต็มไปด้วยแพจอกและท่อนซุง ท่ามกลางพื้นน้ำที่เว้งว้าง มีดมืดไปทั่วทุกแห่งหน ท่านคิดว่ามีบุคคลใดเลยนอกจากผู้วิกลจริตจะกล้าเสี่ยงภัยกับอันตรายเช่นนั้น ท่านอาจคิดว่าการกระทำของผมเป็นการกระทำของคนวิกลจริตเช่นเดียวกัน ถ้าท่านกล้าพอที่จะเรียกความรักว่าเป็นความบ้าคลั่ง แต่อันที่จริง ความรัก...บางครั้งก็คือความเพ้อคลั่งที่แปลงมาในรูปอื่นนั่นเองไม่ใช่หรือท่าน

รายละเอียดที่ข้าพเจ้าได้ฟังจากนายชินไม่แน่ชัดนักว่า อวสานอันแสนจะอเนกอนาถเศร้าสลดใจของผมในคืนนั้นเนื่องมาจากอะไร มันอาจจะเกิดจากเรือน้อยที่ล่อนพ่ายไปถูกกระแสน้ำเชี่ยวหรือสวะหรือซุงคว้าง และเนื่องจากว่ายน้ำไม่เป็น หล่อนคงไม่มีสติพอที่จะเกาะเรือหรือท่อนซุงลอยคอประคองตัวไว้ แล้วเรียกให้คนช่วยอย่างที่ควรกระทำ เพราะไม่ปรากฏว่าบ้านใครตามตลิ่งคืนนั้นได้ยินเสียงอันใดผิดปกติเกิดขึ้นเลย จนกระทั่งเช้ารุ่งขึ้นจึงมีผู้ไปพบเรือน้อยของผมเกยอยู่ที่หัวเกาะซีเหล็ก 2-3 คืบถัดไป ทันใดนั้นข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนจะหลับตามองเห็นภาพของโคมดินกระแด้ว ๆ ศีรษะจมลงแล้วโผล่ขึ้นมากระเสือกกระสนหายใจอยู่พ้นพื้นน้ำ แต่ชั่วครู่เดียวก็กลับจมหายไปอีก เหลือแต่มือซึ่งโบกกวัดไกวอยู่ไปมา ในชั้นแรกอย่างรุนแรงและรวดเร็ว แต่แล้วก็ค่อยช้าลง...ช้าลง ด้วยหมดแรง ในที่สุดมือนั้นก็จมหายไปด้วย... จมอย่างไม่มีเวลาจะโผล่ขึ้นมาดูโลกอีกต่อไป

“ในชีวิตของผม ตั้งแต่เกิดมาอายุย่างเข้า 70 ปีนี้แล้ว ยังไม่เคยรู้สึกอนาถใจในการตายของใครเท่าของผมเลย” นายชินพูดในที่สุด “ขณะเดียวกันยังไม่เคยมีผู้ชายคนไหนจะได้รับความเกลียดชังจากคนบ้านนี้เท่า ๆ กับพระนักเทศน์รูปนั้น ผมเองบอกไม่ถูกหรอกว่าที่เขาวพากันรู้สึกเช่นนั้นเป็นการยุติธรรมหรือไม่ แต่คิดไปอีกที ถ้าจะว่าเป็นความผิด ก็คงเป็นความผิดโดยไม่มีเจตนา พระรูปนั้นพรรษามากแล้ว เกรงครัตินธรรมวินัย ตามความเข้าใจของผม เวลาที่ท่านนัดหมายให้ผมมาที่วัดในคืนแรม 15 ค่ำนั้น ท่านคงจะเชื่อว่าจะอย่างไรเสียหล่อนก็คงไม่กล้าเสี่ยงอันตรายมาเป็นแน่ แต่อย่างที่ผมว่าแหละครับ ถ้าจะถือกันว่าสาเหตุมันมาจากพระรูปนั้น เรื่องมันก็เกิดจากความโง่ของผู้ชายคนหนึ่ง ซึ่งไม่เข้าใจในธรรมชาติของผู้หญิง”

ต่อจากนั้น ต่างคนต่างก็นิ่งอยู่นาน ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกใจสั่นอย่างบอกไม่ถูก ھرรสาเป็นคนเอื่อยขึ้นก่อน เสียงหล่อนฟังดูห้าวและเครือซบถ

“แล้วพระ...อ้อ...ผู้ชายคนนั้นเล่าเป็นอย่างไร”

ชายขราขิดไม้ขีดจุดยามวนใบตองของแกสุบ พ่นควันช้าๆ สายตาเพ่งมองออกไปข้างหน้า นิ่งอยู่เป็นนานจึงได้ตอบ

“พยายามผูกคอตายในวันรุ่งขึ้นครับ แต่เคราะห์ดีหรือเคราะห์ร้ายก็ตามที่ บังเอิญมีคนมาช่วยไว้ได้ทัน ต่อจากนั้นก็หายสาบสูญไปจากวัดปากอ่างทีเดียว”

ความชัดเจนบางประการในชีวิตนักประพันธ์ของข้าพเจ้า ทำให้คิดเฉลี่ยใจขึ้นมาในปัจจุบัน ข้าพเจ้าจ้องดูตาของชายขราเขม็ง แล้วเอื่อยขึ้นเรื่อย ๆ ว่า

“ฉันดูนายชินรู้เรื่องนี้จะละเอียดลออดีเหลือเกิน”

คนนำร่องของข้าพเจ้าหันมาสบตาอย่างซื่อ ๆ และสุภาพ แล้วก็ยิ้มอย่างเศร้า ๆ

“ผมควรจะรู้ดียิ่งกว่าใคร ๆ ในย่านนี้” แกตอบ “อย่างน้อยก็เท่า ๆ กับพระนักเทศน์รูปนั้น”

“ฉันนายชินก็คือ...” ھرรสาเอื่อย

แต่ชายขราขิดขึ้นเสียวก่อนเหมือนรู้ใจว่า

“ผมไม่ใช่พระนักเทศน์รูปนั้น ผมเคยเป็นสมภารวัดนี้ ผมเองเป็นคนที่แนะนำให้พระรูปนั้นนำโดมมาในคืนแรม 15 ค่ำ”

แม่น้ำปิงคงไหลเอ่อต่อไป หลายล้านชีวิตได้อาศัยอาบกิน และเป็นวิถีทางสำหรับดำรงความเป็นอยู่ของตน แต่ชีวิตของเด็กหญิงจน ๆ บริสุทธิและไร้เดียงสาคนหนึ่งได้อาศัยเป็นวิถีทางไปสู่ความรัก และ...ความตาย!

ตัวบทนี้คัดลอกจาก เรียมเอง. 2541. “น้ำเหนือ” ใน *นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่นวาระครบ 100 ปี เรื่องสั้นไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย, น.59-68.

ประเด็นในการอภิปราย

1. ปมขัดแย้งในเรื่องสั้นเรื่องนี้คืออะไร และมีการพัฒนาปมขัดแย้งไปอย่างไร
2. เรื่องสั้นเรื่องนี้มีกลวิธีการนำเสนอที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง จงอภิปรายพร้อมยกตัวอย่าง
3. เหตุการณ์สำคัญของเรื่องในคืนที่น้ำเซียวรากับหญิงสาวที่มีความรักอย่างเต็มเปี่ยมนี้น่าจะเป็นสัญลักษณ์ถึงอะไร และสามารถแสดงถึงสภาพจิตใจของมนุษย์ได้อย่างไรบ้าง
4. หากตีความเรื่องสั้นเรื่องนี้เข้ากับบริบทสังคมไทยยุคสงครามโลก นักศึกษาคิดว่าเรื่องสั้นดังกล่าวนี้แสดงลักษณะของเรื่องสั้นไทยยุคนั้นได้อย่างไร

เรื่องสั้น “ขอแรงหน่อยเถอะ”

โดย ศรีบูรพา (พ.ศ. 2493)

ขอแรงหน่อยเถอะ

เมื่อใครคนหนึ่งเอ่ยขึ้น ใครอีกคนหนึ่งก็สนองรับ

“ขอแรงหน่อยเถอะ”

“เฮาซิ”

แล้วก็มื่อ มีไหล มีหลัง เสนอเข้ามา แล้วการต่าง ๆ ก็สำเร็จลุล่วงไป

เขาพูดกันที่นี้ เขาพูดกันที่นั่น เขาพูดกันมานานและยังพูดกันอยู่ในทุกวันนี้ เป็นคำพูดธรรมดาสามัญได้ยินกันทุกหนทุกแห่ง ผู้คนเคยชินกับมันเสียเหลือเกิน จนไม่มีใครเอาใจใส่ และไม่มีใครคิดว่ามันจะมีความหมายอะไร

อยู่มาวันหนึ่ง ได้มีความสงสัยเกิดขึ้นว่า จริงหรือ ถ้อยคำอันนี้ที่ผู้คนได้พูดได้ฟังกันมานานแล้ว จะไม่มีความหมายอะไรเสียเลย และในที่สุดก็ได้มีผู้นำไปถกเถียงกันเพื่อค้นหาความหมายของมันขึ้น ความสงสัยและการคิดค้นเช่นที่กล่าวนี้มีได้บังเกิดขึ้นในหมู่ราชบัณฑิตหรือคณะผู้เชี่ยวชาญที่ไหน หากเป็นเรื่องที่แพร่่อจากการถกเถียงของคนยากคนจนกลุ่มหนึ่ง ผู้ซึ่งได้รับความสงสัยมาจากพฤติการณ์จริง ๆ แห่งชีวิตของเขาเอง

ภายในกระท่อมที่คลุมด้วยใบจากตั้งแต่หลังคามากจนผาทั้งสี่ด้าน ชายเจ้าของกระท่อมอายุกลางคนนอนป่วยอยู่บนเสื่อเก่า ๆ สีหน้าของเขาซูบซีดและร่างกายผ่ายผอม แต่ส่วนกว้างของไหล่ แสดงให้เห็นว่าในเวลาที่เขาไม่เจ็บป่วย กำลังกายของเขาย่อมเป็นที่พึ่งของตัวเองได้และยังมีเหลือเพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่คนอื่นอีกด้วย ทั้งเขาก็เคยใช้มันให้เกิดประโยชน์แก่คนอื่นมาแล้ว แต่ในเวลาที่เขากลับเป็นภาระแก่ผู้อื่น เขาคอยประคองกายลุกขึ้นนั่งโงนเงน ตักข้าวต้มเปล่าที่ภรรยาเคยมาตั้งให้กิน ชดไปได้สองสามช้อนพลางก็สั่นหัว ภรรยาพูดประเล้าประโลมใจขอให้แข็งแรงกินเข้าไปอีกสักหน่อย เขาแข็งแรงกินต่อไปสักห้าหกช้อนแล้วก็หยุด เขาเริ่มพูดกับภรรยาว่า

“ข้าป่วยครั้งนี้ ถ้าพึ่งยาหมอของหมออินทร์เห็นจะเอาไว้มัอยู่ ข้ารู้สึกกำลังวังชามันอ่อนเปลี้ยไปทุกวัน เจ้าเขียนมันมาเยี่ยมข้าเมื่อเช้า มันบอกว่า คุณหมอสมัยใหม่ที่ร้านหัวถนนแถว อำเภอดุสิตจะแก้ให้หยุดต้องฉีดยากันหลายเข็ม ข้าก็อยากจะลองดูเพื่อกู้ชีวิตไว้สักที แต่เงินทองของเราก็ไม่มี ข้าอยากจะให้แกไปหาท่านเจ้าของตึกเขียวที่อยู่เกือบจะสุดตรอกนั้นนะ ลองออกปากยืมเงินท่านสัก 100 บาท”

“เราออกยากจนยังงี้ ท่านจะมาเชื่อถือเราหรือ” ภรรยาพูดด้วยความท้อใจ

“ท่านเคยขอแรงข้าไปช่วยทำงานที่บ้านสองสามครั้ง” คนป่วยอ้างกุศลกรรมในอดีต “ท่านคงจะนึกเมตตาข้าบ้างเวลานี้เราก็ตาจนแล้ว ลองไปพูดกับท่านสักหน่อยเถอะ เพื่อจะเป็นบุญของเรา”

เพื่อจะเป็นบุญของเรา...

คำนี้กระทบใจแม่ป่วยผู้ภรรยา ก่อความหวังขึ้นในมโนภาพของแก คือนั้นเวลาราว 2 ทุ่ม แม่ป่วยเดินฝ่าความมืดเข้าไปยังตึกเขียว ซึ่งตั้งลึกเข้าไปในถนนซอยราวสองกิโล เมื่อไปยังตึกเขียวแม่ป่วยพบว่าประตูใหญ่หน้าบ้านปิดลงกลอนมันคงแล้ว แม่ป่วยชะเง้ออยู่ข้างรั้วลวดหนามสูงเป็นเวลานาน พอจะร้องเรียกเข้าไปก็ไม่กล้า ครั้นแล้วก็มีแสงไฟฉายจากข้างในส่องลงมาที่ร่างของแม่ป่วย เสียงฝีเท้าคนเดินมาอย่างรีบร้อนมาหยุดที่ข้างรั้ว แล้วมีเสียงแหลมร้องถามออกมาว่า...

“มายืนแหว่งอยู่ทำไมยะ”

เสียงนั้นสะท้านเข้าไปในหัวใจของแม่ป่วย

“ฉันชื่อป่วยค่ะ สามิของฉันชื่อแม่แน่น อยู่กระท่อมกลางทุ่งใกล้ปากซอย จะมาราบเท้าท่านเจ้าของตึกค่ะ”

“เวลาค่ำคืนอย่างนี้ ท่านไม่รับแขกแปลกหน้าหรือกะ” เสียงผู้หญิงตอบมาจากข้างใน

“พ่อแม่แน่นสามิฉัน เขาเคยทำงานที่บ้านท่านหลายครั้งแล้วค่ะ”

“สมัยนี้ไว้วางใจกันยาก มันปล้นจี้กันแทบทุกวัน ท่านไม่ยอมให้เปิดประตูรับคนนอกเข้ามาในบ้านง่าย ๆ หรือ”

“สามีของฉันเขาเจ็บมาก...”

เสียงพูดสอดออกมาจากข้างในว่า “สมัยนี้คนเรามันมีอุปายกันร้อยแปด มีอะไรก็รอไว้พบท่านตอนกลางวันเถอะ อย่ามาเที่ยวด้อม ๆ มอง ๆ ตอนกลางคืน จะเป็นภัยแก่ตัว”

มันก็จริงของเขา สมัยนี้ไว้ใจกันยาก สมัยนี้คนเรามันมีอุปายกันร้อยแปด แม่ปู้รำพึงในขณะที่เดินฝ่าความมืดกลับคืนกระท่อมเป็นระยะทางอีกสองกิโล

เผื่อจะเป็นบุญของเรา...

ในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น แม่ปู้ออกมาจากกระท่อมตรงไปยังตึกเขียวอีกครั้ง คราวนี้แค้นผ่านประตูใหญ่หน้าบ้านเข้าไปได้โดยเรียบร้อยและไปนั่งพับเพียบรอคอยท่านเจ้าของบ้านอยู่แทบธรณีประตูหน้าห้องรับแขก

อีกครู่ใหญ่ต่อมาบุรุษเจ้าของตึกเขียวผู้มีร่างอวบอ้วนสมบูรณ์ก็เดินเข้ามาในห้อง พอเหลือบเห็นสาวรูปของผู้มาหาความรู้สึกรำคาญใจก็ปรากฏขึ้นบนสีหน้า เขานั่งลงบนเก้าอี้วนมตัวใหญ่พลางก็พยักหน้ามาทางแม่ปู้ แม่ปู้ก็รายงานตัวเองให้ทราบว่าเป็นใครมาจากไหน

“สามีของดิฉันป่วยหนักมาหลายวันแล้วเจ้าคะ ทั้งเขาและดิฉันไม่รู้ที่จะหันหน้าไปพึ่งคำมดคำหมจากใคร” แม่ปู้พรรณนาต่อไป “เขาจึงให้ดิฉันมากราบเท้าท่านขอพึ่งเงินสัก 100 บาท เมื่อหายป่วยออกทำงานได้แล้ว ก็จะรวบรวมเงินที่ทำมาหาได้ส่งมากราบเท้าท่านภายหลัง”

สีหน้าของท่านเจ้าของบ้านชักจะเบ้ ๆ เหมือนกับมีใครมาบังคับให้เคี้ยวบระเพ็ด ถึงกระนั้นเขาก็กล่าวตอบโดยมิได้อิดเอื้อนว่า “อ้ายเงินจำนวน 100 บาท มันไม่ใช่เล็กน้อยอยู่นา ดิฉันก็ไม่เคยรู้จักหัวนอนปลายตีนของนายแม่นจะให้ไปง่าย ๆ มันก็ไม่มีธรรมเนียม”

“สามีของดิฉันเขาว่า ท่านเคยขอแรงเขามาช่วยทำงานที่บ้านสองสามครั้ง เมื่อถึงคราวคับขันท่านคงเมตตาช่วยเหลือ” แม่ปู้โอ้อวดครวญต่อไป

“มันยาก-มันยาก” ท่านเจ้าของบ้านโบกมือ “ดิฉันเคยขอแรงนายแม่นก็จริง แต่อ้ายเรื่องแรงกับเรื่องเงินจะเอามาเปรียบกันไม่ได้ อ้ายแรงนะใคร ๆ ก็มีกันทั้งนั้น มันเป็นเรื่องง่ายจะเอาสักเท่าไรก็ได้ และมันเป็นของที่พอจะขอกันได้จริงไหมแถม แต่ส่วนเงินนะมันต่างกัน มันหาไม่ได้ง่าย ๆ เป็นของที่ใครก็หวงแหนกันทั้งนั้น แก้ก็ควรจะรู้แล้วว่า มันเป็นเรื่องพูดกันยาก”

“เจ้าคะ มันเป็นเรื่องพูดกันยาก” แม่ปู้แข็งใจทวนคำท่านเจ้าของตึกเขียว แต่ก็ยังไม่ละความพยายาม “แต่สามีของดิฉันป่วยหนักและจนปัญญาจริง ๆ เจ้าคะ ไม่รู้จะบากหน้าไปหาใครอีกแล้ว”

“ดิฉันก็เห็นใจ” เจ้าของบ้านขยับเตรียมลุกขึ้นจากเก้าอี้ แสดงว่าเวลาที่สนทนากับแม่ปู้ ซึ่งไม่เกิดผลประโยชน์อะไรแก่เขาเลย ควรจะสิ้นสุดลงแล้ว “ดิฉันคิดว่า เรื่องพรรคนี้น่าจะไปติดต่อร้องทุกข์กับผู้แทนราษฎรเขา ดิฉันไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับรู้อะไรด้วยเลย” เขาลุกขึ้นพูดต่อไปว่า “เอาอย่างเถอะ คอยสักประเดี๋ยว...”

เขาเดินหายเข้าไปข้างในสักครู่หนึ่ง แล้วก็กลับออกมา ในมือถือขวดยามาขวดหนึ่ง

“ในฐานะที่นายแม่นเคยมาช่วยทำงานให้ฉัน ดิฉันขอมอบยาแก้ไข้ไปกินดูสักขวดหนึ่ง” เขาส่งขวดยาให้แม่ปู้ และพูดลงท้ายว่า “เผื่อจะเป็นบุญของนายแม่น...”

วันรุ่งขึ้น ชาวว่าแม่ปู้บากหน้าไปขอความกรุณาท่านเจ้าของตึกเขียว และถูกปัดอย่างแสดงใจได้รู้แพร่ไปในบรรดาเพื่อนบ้านของนายแม่น ข้อที่เจ้าของตึกเขียวปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือก็เป็นธุระของเขา แต่การที่เจ้าของตึกเขียวได้พูดลามปามเหยียดหยามแรงงานของสหายที่พลีให้ โดยไม่หวังการตอบแทนอะไรนั้น ได้จุดความมานะของเขาให้ลุกโพล่งและได้เพิ่มความรักพวกพ้องขึ้นในจิตใจของพวกเขา พวกเพื่อนบ้านของนายแม่นจึงจัดการรวบรวมเงินในบรรดาพวกของเขาจนได้จำนวนเพียงพอที่จะไปติดต่อขอให้คุณหมอสมัยใหม่ร้านปากซอย มาทำการรักษาสหายของเขาได้ และเขาก็ได้นำเงินจำนวนนั้นไปมอบให้แก่แม่ปู้

นับแต่คนป่วยได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง โดยคุณหมอสมัยใหม่แล้ว บุญของคนป่วยก็พลันมีมา นายแมนเริ่มพ้นจากการป่วยหนัก กำลังวังชาก็เริ่มกลับคืนที่เดิม และอาการของนายแมนก็ดีขึ้นเป็นลำดับจนเกือบเข้าสู่ภาวะปกติ

ในวันหนึ่ง พวกชาวเกลอของนายแมนสามสี่คนได้มาชุมนุมสนทนากันอยู่ที่กระท่อมของนายแมน ตัวของนายแมนก็นั่งฟังการสนทนาของมิตรสหายอยู่ด้วย ในวันนั้นเองพวกเขาได้ถกเถียงกันถึงปัญหาแรงงานของพวกเขา ตามที่เจ้าของตึกเขียวได้พูดให้เป็นที่บาดใจไว้ จริงหรือที่ว่าแรงงานของเราไม่เป็นสิ่งที่น่าสนใจและไม่พึงได้รับการยกย่องอะไรเลย

สหายของนายแมนคนนั้นยอมรับว่า การที่เจ้าของตึกเขียวประมาทว่า แรงงานของพวกเขาไม่มีค่า น่าสนใจอะไรนั้น ก็ถูกของเขายู่เหมือนกัน

“จะไปเปรียบกับเงินทองของเขาน่ะมันไม่ได้หรอก มันห่างไกลกันลิบลับ” สหายผู้นั้นอธิบาย “พวกเรารู้กันอยู่แล้วว่า อ้ายเงินทองน่ะเปรียบเหมือนแก้วสารพัดนึก ใครมีเงินจะเนรมิตเอาอะไรก็ได้ทั้งนั้น แต่อ้ายพวกเราที่มีแต่แรงนี่สิ จะขอให้ทองอิมไปวันหนึ่ง ๆ ก็แทบจะไปไม่รอดอยู่แล้ว”

สหายคนหนึ่งเอ่ยถามขึ้นว่า “แล้วก็พวกที่เขามิ ๆ เงินกันนะ เขาทำอะไรกันวะ ถึงได้มั่งมีนัก”

“พวกที่มั่งมี เขาก็เอาเงินไปลงทุนค้าขายน่ะสิ แล้วเงินก็ไหลมาเทมาของมันเอง”

“เขาได้เงินที่ไหนมาลงทุนกันล่ะ”

“จะไปรู้เขาอะไร”

“ข้อนี้มันก็แปลก ข้าอยากจะได้รู้ว่า แรกเริ่มเดิมทีมันมาจากที่ไหน” นายแมนสอดถามขึ้น

ที่ประชุมเงียบไปครู่หนึ่ง ครั้นแล้วสหายคนที่สามได้พูดขึ้นว่า “ข้ายังสงสัยว่า คนที่มั่งมีเขาต้องทำงานหนักหนากว่าพวกเราสักเพียงไหน เงินถึงไหลมาเทมาไปรวมอยู่ที่พวกเขาเสียจนล้นเหลือ ส่วนพวกเรา ๆ ทำไมจึงต้องมายากจนดึกดำนกันอยู่ยงี้...”

สหายคนแรกอธิบาย “พวกที่มั่งมีเขาก็ไม่ได้ทำงานหนักหนาไปกว่าพวกเราหรอก ที่แท้พวกเราเสียอีกต้องทำงานสายตัวแทบขาด แต่อย่างไรว่าแหละแก่เอ๊ย เงินมันบันดาลทุกสิ่งทุกอย่าง เงินมันสร้างสารพัดอย่าง จะเอาตัวไปเปรียบกับเขาน่ะ มันเปรียบกันไม่ได้”

“สหายทั้งสาม” นายแมนโบกมือพร้อมพูดว่า “ข้าว่ามันไม่ใช่เงินหรอกเพื่อนเอ๊ย ที่บันดาลทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นมา”

สหายทั้งสามหันมาจ้องดูเขาเป็นจุดเดียวกัน และต่างก็รอคอยฟังคำพูดต่อไปของเขาด้วยความที่

นายแมนพูดต่อไปช้า ๆ ด้วยความตรึงตรอง “ใครเล่าไปในป่าโค่นต้นไม้ลงมาด้วยแขนอันกำยำ ใครเล่าที่ล่องแพพุ่งลงตามลำแม่น้ำ กรำแดดกรำฝนวันแล้วคืนเล่ากว่าจะมาถึงที่หมาย ใครเล่าที่นั่งหลังโก่ง ลากแขนอยู่ทั้งวันเลื่อยไม้ออกมาเป็นแผ่น ๆ พร้อมทั้งจะนำไปปลูกสร้างบ้านเรือน และก็ใครเสียอีกเล่าที่ร้องเฮโลสารพาเอามือจับประสานกันเข้าที่ไม้กระทุ้งตอกตริงเสาเข็มจนลึกลงไปในดิน เหยื่อไหลไทรยงตัวดั่งกับมีน้ำพุอยู่ในตัวเขา แล้วอาคารตึกรามโผล่ขึ้นมา”

นายแมนหันไปหาสหายคนที่หนึ่ง ซึ่งเป็นช่างไม้ “มันจะเป็นใครเสียอีกเล่าที่ก่อสร้างบ้านเรือนเหล่านี้ขึ้นมา ตลอดทั้งปราสาทราชวังอันสวยงาม มันไม่ใช่พวกเอ็งที่เป็นคนยากจนหรือหรือ มันคือเงินที่บันดาลทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นมาหรือว่าที่แท้มันก็ไปจากเรี่ยวแรงฝีมือและหยาดเหงื่อของเรานั่นเอง”

สหายทั้งสามพยักหน้ารับคำของเขาช้า ๆ และก็เป็นการพยักรับเอาด้วยสีหน้าที่ขงขง แล้วนายแมนพูดต่อไปว่า “ใครเล่าที่เดินลุยน้ำกับเจ้าควายคู่ยากของเขาในเวลาแดดร้อนเปรี้ยงไถดินให้ร่วนขึ้นมาแล้วดักกล้า ในไม่ช้าก็ออกรวงเหลืองอร่ามไปทั่วท้องทุ่ง เลี้ยงพวกเราชาวไทยได้ทั้งเมืองและยังเหลือไปขายยังต่างประเทศ แลกเอาสินค้าสวย ๆ งาม ๆ เข้ามาประเคนให้ท่านพวกผู้ดีมีเงินได้ใช้สอยกันเรื่อยไป” นายแมนหันไปหาสหายคนที่สองซึ่งเป็นชาวนา “มันใครกันหว่าที่ปลูกข้าวมาเลี้ยงพวกเราทั้งประเทศ มันใครกันหว่าที่ทำให้พวกเราไม่ต้องอดตาย มันก็พวกเอ็ง ๆ ชาวนาที่ยากจนอีกนั่นแหละ มันเอาที่ไหนมาพูดกันว่า เงินบันดาลทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วมันจะเอาที่ไหนมาพูดกันว่า ท่านพวกเจ้าเงินที่ดินเป็นผู้คุมกะลาหัวพวกเรา”

สหายทั้งสามเจียบกริบ สายตาอันลู่โพล่งจับจ้องอยู่ที่ดวงหน้าของนายแมน ขณะที่เขาพูดต่อไปว่า “ใครเล่าที่เอา จอบฟันลงไปดิน ขุดเอาดินขึ้นมาเป็นก้อน ๆ ทำให้เกิดเป็นคลองอุดมด้วยน้ำท่า สำหรับให้คนทั้งหลายใช้อาบกิน และใช้เป็นทางเดินเรือ ใครเล่าที่แบกดินเป็นก้อน ๆ ขึ้นมาพูดเป็นถนนสำหรับให้ผู้สัญจรไปมาและสำหรับให้ท่านพวกผู้ดีมีเงินขับขี่ รถยนต์เที่ยวเตร่กันอย่างสุขสำราญ” นายแมนหันไปทางสหายคนที่สาม ซึ่งเป็นกรรมกร “มันใครกันเล่า ที่สร้างลำคลองและ ถนนหนทาง มันก็พวกเอ็งๆ มิใช่หรือที่สร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา”

นายแมนหัวเราะขึ้นด้วยเสียงอันมีกังวานน่ากลัว และพูดต่อไปว่า “มันพวกไหนกันแน่ที่สร้างทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นมา มันเงินหรือแรงกันแน่ที่เป็นผู้สร้าง แต่ก่อนนี้ข้าก็ไม่เคยคิดถึงปัญหาข้อนี้ จนกระทั่งมาได้ยินคำหยามน้าหน้าของ เจ้าของตึกเขียวเข้า ข้าจึงเก็บเอามาคิดดูและก็มองเห็นความจริงดังที่ข้าได้พูดให้ฟังนี้แหละ”

การสนทนากันด้วยปัญหาเรื่องนี้ ในระหว่างชาวบ้านผู้ยากจนทั้งสี่ได้ดำเนินต่อไปอีกเป็นเวลานาน เป็นครั้งแรกที่ เขาสนทนากันด้วยความสำนึกหนักแน่นในเรื่องที่เขาสนทนากัน มิใช่เป็นการบ่นพึมพำเวลาไปวันๆ ด้วยความรู้สึกท้อแท้เช่น แต่ก่อน เขาเริ่มรู้สึกรู้ว่าการศึกษาหาความจริงต่างๆ นั้นไม่จำเป็นต้องไปรอคอยคำสอนจากพวกราชบัณฑิต ชีวิตจริงๆ ที่พวกเขาได้ประสบอยู่ทุกวันนี้ ย่อมจะให้บทเรียนอันมีค่าสูงยิ่งแก่เขา หากว่าเขาได้ตื่นขึ้นจากการหลับใหล และได้ใช้ความ สังเกตพิเคราะห์ด้วยความสนใจ

ในความเปลี่ยว และในยามดึกของคืนอันมืดมิดต่อปราศจากแสงเดือน ฝนที่ตกหนักมาตั้งแต่ตอนหัวค่ำยังคงพรำอยู่ ผู้คนตามบ้านเรือนในถนนซอยต่าง ๆ หลับนอนกันอย่างสนิทหมดแล้ว ประหลาดที่มีรถยนต์คนหนึ่งแล่นออกมาจากถนน ซอย เพื่อจะไปสู่ถนนใหญ่ บนถนนนองไปด้วยน้ำฝน รถคันนั้นแล่นออกมาช้า ๆ และเคลงไปมา เห็นได้ว่าผู้ขับพยายาม หลบหลีกหลุมบ่อที่มีอยู่เป็นตอน ๆ แต่ในที่สุดผู้ขับก็นำรถกระโจนลงไปในหลุมที่น้ำนองได้พรางไว้ เขาเปลี่ยนเกียร์และเร่ง น้ำมัน แต่ล้อขวาที่จมอยู่ในหลุมหมุนตัวดีน้ำแตกกระจายไป และรถก็ได้ขยับเขยื้อนไปข้างหน้า ผู้ขับเร่งน้ำมันอีก ใช้ความ พยายามเป็นครั้งที่สองและที่สามแต่ก็ไร้ผล เพราะปรากฏว่าล้อรถที่หมุนตัวอยู่กับที่นั้น กลับขุดดินลึกลงไปกว่าเดิม

ทั้งที่อากาศเยือกเย็น แต่บนใบหน้าของคนขับเต็มไปด้วยเม็ดเหงื่อ มิใช่เพราะการออกแรงขับอย่างเดียว แต่เพราะ ความตระหนกตกใจ ซึ่งเห็นได้จากดวงตาที่ถี่ถี่กลืนและสีหน้าอันเผือดซีด มือทั้งสองของเขาตกจากพวงมาลัยรถ เขาถอน หายใจเอือมด้วยความหมดหวัง พลางร้องครวญครางออกมาว่า “พระพุทเจ้า ช่างไม่เมตตาเราบ้างเลย”

เขาผู้ครวญครางออกมาดังนั้น คือ ท่านเจ้าของตึกเขียว

มีเสียงสตรีพูดออกมาจากข้างหลังรถอย่างเครือๆ และอ่อนแรงว่า “ก็คุณไม่เคยทำบุญทำทานกับเขาเลย แล้วพระเจ้าที่ไหนจะเมตตาเล่า”

“ทำไมจะไม่เคย” เขารับคัดค้านประหนึ่งจะให้ได้อินไปถึงพระเป็นเจ้า “เมื่อเดือนที่แล้วฉันได้ส่งเงินถึง 1,000 บาท ไปร่วมทำบุญเนื่องในวันเกิดของพระท่าน”

“แต่คุณได้ชี้แจงให้ฉันฟังว่า ที่คุณให้เงินเขาไปนั้นก็เท่ากับเป็นการลงทุนในการค้าของคุณนั่นเอง” เป็นเสียงออกมา จากข้างใน “คุณว่าให้เขาไปหนึ่งพันคุณจะได้กลับคืนเป็นหมื่นเป็นแสน การทำบุญแบบนี้พระเจ้าท่านจะต้อนรับหรือคะ”

เจ้าของตึกเขียวทอดถอนใจใหญ่ แล้วก็นิ่งอึ้งไปเป็นครู่ สตรีที่พูดออกมาจากข้างหลังรถคันนั้นคือภรรยาเจ้าของตึก เขียว เธอป่วยเป็นโรคหัวใจ และจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลจากนายแพทย์โดยด่วน บังเอิญในคืนนั้นทางบ้านไม่มี ผู้ชายอยู่เลย บุตรชายคนโตได้พาน้อง ๆ ไปเที่ยวบางแสนโดยขอคนขับรถและรถยนต์คันใหญ่ของบิดาขับไป ด้วยเหตุนี้ท่าน เจ้าของตึกจึงต้องขับรถยนต์คันเล็กพาภรรยาออกมาในยามดึกคืน เพื่อนำคนป่วยไปให้นายแพทย์ตรวจรักษาเป็นการด่วน

ขณะนั้นเจ้าของตึกเขียวเหลียวกลับมาข้างหลัง และเห็นภรณยานั่งเอนกายคอชบลงที่ไหล่ของหญิงคนใช้ และ หลับตาด้วยความอ่อนเพลีย แสงไฟสลัวในรถส่องให้เห็นใบหน้าอันซีดขาวและโซกชุ่มไปด้วยเม็ดเหงื่อของบุรุษผู้บูชาเงินเป็น พระเจ้า ครั้นถึงคราวอุบจนซึ่งพระเจ้าเงินตราไม่สามารถจะช่วยเหลือเขาได้ เขาก็เรียกร้องความช่วยเหลือจากผู้เป็นเจ้าแห่งความ เมตตา ซึ่งตลอดเวลาที่เขาถือความได้เปรียบเหนือมนุษย์อื่น ๆ อยู่ย่น เขาไม่เคยบูชาและไม่เคยคิดถึงเลย

“ฉันหมดปัญญาแล้ว มณี” เขาปรับทุกข์กับหญิงคนใช้ “เราไม่มีทางเอารถขึ้นจากหล่ม นอกจากจะได้ผู้ช่วยสักสองสามคนมาช่วยเข็นที่บ้านเราก็ไม่มีใครสักคน”

ฟ้าแลบแปลบปลาบ ส่องแสงสว่างวูบวบบลงมากลางทุ่ง จับหลังคารถ่อมแถวนั้นแล้วก็มีเสียงฟ้าคะนองกระหึ่มสตรีคนเจ็บร้องหวีดผวาด้วยความตกใจ เจ้าของตึกชะงักตัวเอื้อมมือมาจับไหล่ภรรยาโดยไม่รู้ที่จะกล่าวคำปลอบโยนว่าอะไรเสียงคนเจ็บพึมพำออกมาว่า “พระเจ้าพิโรธเราหรือคะ”

ขณะที่แสงฟ้าส่องวูบวบบลงมากลางทุ่ง มณีมองออกไปนอกช่องกระจกประตูรถที่เปิดไว้ส่วนหนึ่ง ดวงตาลุกโพล่งด้วยความหวัง เมื่อเสียงฟ้าสงบลง มณีเอ่ยขึ้นว่า “ดูเหมือนกระท่อมของนายแม่นจะอยู่แถวนี้เอง ดิฉันจะไปปลุกลูกนายแม่นขอแรงแกมาช่วยเข็นรถดีไหมคะ”

“โอ นายแม่น” เจ้าของตึกเขี้ยวร้องลั่นจนคนป่วยสะดุ้ง “นายแม่นคนที่ฉันเคยขอแรงเขาไปช่วยทำงานที่บ้านนะรีแกรีบลงไปกระท่อมของเขาเถอะ เขาจะช่วยให้รถของเราได้ขึ้นจากหล่มแน่นอน รีบไปเร็ว ๆ เอะ เวลาไม่ค่อยทำ”

หญิงคนใช้ค่อยจัดแจงให้คุณนายของเขาได้เอนกายนอกพิงที่มูมรลเรียบร้อยแล้ว ก็ฉวยไฟฉายเดินฝ่าเม็ดฝนบางๆ ไปในท้องทุ่ง ตรงไปยังกระท่อมที่แลเห็นเป็นเงามืดตะคุ่มอยู่ข้างหน้า

ครู่ใหญ่ต่อมา แสงไฟฉายได้ส่องเป็นลำยาวตามคันนาตรงมาทางรถยนต์และแสงนั้นค่อยๆ ใกล้เข้ามา เจ้าของตึกเขี้ยวแลเห็นร่างกำยำของชายผู้หนึ่งเดินนำหน้าอยู่บนคันนา เขาเอาผ้าเช็ดหน้าซับเหงื่ออยู่บนใบหน้า เพ่งมองไปกลางทุ่งพลางก็หันมาพินิจดูภรรยา ซึ่งนอนคอบัวอยู่ด้วยความรู้สึกกังวล

เจ้าของตึกเขี้ยวรีบเปิดประตูชะงักหน้าออกไปคอยต้อนรับ เมื่อนายแม่นกับหญิงคนใช้กำลังเดินเข้ามา ซึ่งอยู่ติดกับชายถนนตรงมาที่รถยนต์ ลมพัดเอาเม็ดฝนกระเซ็นเข้ามาในรถต้องตามหน้าและตามตัวเขา ในยามปรกติเขายากที่จะทนความน่ารำคาญเช่นนั้นได้

“นายแม่นรี พ่อมหาจำเริญ” เขาร้องทักด้วยเสียงดังเกือบเป็นตะโกน

นายแม่นมาหยุดยืนอยู่ห่างจากประตูรถ ซึ่งเปิดอ้าไว้ราวสองศอก เขาโน้มโศรกโศกผ้าขาวม้าที่ศีรษะ ตามใบหน้าและลำตัวสีคล้ำซึ่งกำยำด้วยกล้ามเนื้อดูเป็นมันละเลื่อมด้วยน้ำฝน สีหน้าของนายแม่นเคร่งขรึม

เจ้าของตึกเขี้ยวได้พูดต่อไปด้วยเสียงละล้าละลักว่า “ฉันกำลังต้องการความช่วยเหลืออยู่ทีเดียว รถของฉันติดหล่มทำอะไรๆ มันก็ไม่ขึ้น ต้องได้คนช่วยเข็นจึงจะไปได้ ขอแรงงานนายแม่นช่วยเข็นสักหน่อยเถอะพ่อมหาจำเริญ”

นายแม่นจ้องดูหน้าท่านเศรษฐีอย่างเขม็ง และพูดออกมาด้วยเสียงหนัก ๆ ว่า

“อ้ายคุณกับผมก็ไม่เคยรู้จักหัวนอนปลายตีนกันมา ผมจะออกแรงของผมให้ง่าย ๆ มันก็ไม่มีธรรมเนียม”

เจ้าของตึกเขี้ยวสะดุ้งเฮือก แต่ก็แข็งใจพูดต่อไปว่า

“นายแม่นจะต้องการค่าเข็นสักเท่าไร ฉันก็ยินดีจะทูนหัวให้ตามแต่จะเรียก”

“อ้ายแรงคนนะ มันเป็นของไม่มีราคาค่างวดอะไรมิใช่หรือครับ” นายแม่นพูดเสียงกร้าว “มันเป็นของหาง่าย ๆ ถมเถไป ก็เชิญคุณไปหาเอาที่อื่นเถอะ” พูดพลางนายแม่นก็สับัดหน้าทำท่าจะหันหลังกลับ นัยน์ตาของท่านเศรษฐีก็พลันเลื้อกเลื้อนขึ้นมา เขาร้องด้วยเสียงอันดังแทบสุดเสียง “อย่าเพิ่งไปนายแม่น เมียของฉันเจ็บหนัก ฉันกำลังพาเธอไปหาหมอ ถ้าข้าก็จะเป็นอันตรายถึงชีวิต พ่อคุณช่วยเข็นรถให้สักหน่อยเถิด ฉันจนปัญญาแล้ว”

นายแม่นหันหลังกลับมา และพูดใส่หน้าเจ้าของตึกเขี้ยวซึ่งก้าวลงมาจากรถติดตามมาข้างหลังว่า “แรงมันไม่มีค่าอะไรหรอก เงินสิคุณ สำคัญนัก ลองใช้เงินเข็นมันดูบ้างสิคุณ บางทีมันจะช่วยรถของคุณขึ้นมาจากหล่มได้กระมัง”

พูดแล้วนายแม่นก็หันหลัง เดินคุ่มตรงไปยังคันนาอย่างรวดเร็ว เจ้าของตึกเขี้ยวรีบติดตามเขาไปและคว้าเอาเขาไว้ทันทีที่นายแม่นขึ้นไยยืนอยู่บนคันนา และครวญครางขอความช่วยเหลือจากเขา นายแม่นแคะมือของเขาออกจากเอว ท่านเศรษฐีก็เสียหลักล้มครืนลงไปในทุ่งนาที่มึนน้ำนอง พอนายแม่นยับจะเดินก้าวต่อไปก็มีเสียงสั่นเครือของสตรีแล่นมาข้างหลัง

“ขอให้เห็นแก่ผู้หญิงที่กำลังเจ็บหนักเถอะเจ้าพระคุณ ช่วยเมตตาชีวิตหน่อยเถิด”

นายแม่นกัวขาไม่ออก เสียงละห้อยหวานของสตรีคนป่วยเสียดแทงสะท้านใจ จนรู้สึกหน้ามืดแทบจะชวนเซล้มลง เขาต้องเอาเท้าจิกพื้นดินไว้พลางก็สะบัดหน้าเชิดขึ้น กัดกรามแน่นแล้วก็หันมาทางเจ้าของตึกเขียวซึ่งกำลังพุงตัวลุกขึ้นยืน โงนเงนอยู่ พูดยิ้มหน้าเขาว่า “หัวใจผมยังไม่แข็งเป็นหินเหมือนกับหัวใจของคุณ คอยอยู่ที่นี้ประเดี๋ยวผมจะออกมาช่วย”

แลเห็นคนเดินไปมา ดวงตาของเขาจับจ้องอยู่ที่กระท่อมแทบไม่กะพริบประกายนัยน์ตาเต็มไปด้วยความหวัง รวากับว่ากระท่อมนั้นเป็นที่สิงสถิตของพระผู้เป็นเจ้า สักครูใหญ่เขาแลเห็นเงาตะคุ่มเดินมาตามคันทนา

นายแม่นกัวขาออกมา พร้อมด้วยเพื่อนบ้านของเขาอีกสองคน ตัวเขาถือชะแลงเดินนำหน้า เพื่อนหอบไม้กระดานมา 3 - 4 แผ่น ท่านเศรษฐีมองดูชายทั้งสามเหมือนกับมองพระเจ้าของเขา สีหน้าของนายแม่นกัวขาขมขื่นเช่นเดิม เขามีได้พูดจาอะไรด้วยเลย

เขาลงมือทำงานทันที เขาเอาชะแลงแซะดินรอบล้อที่จมอยู่ด้วยกำลังแขนอันแข็งแรง เขาเอาชะแลงจัดล้อรถให้เผยขึ้นแล้ว เพื่อนของเขาอีกสองคนก็สอดแผ่นกระดานลงไปให้แนบกับล้อรถ เสร็จแล้วนายแม่นกัวขาก็ยกแขนขวาขึ้นปาดเม็ดเหงื่อบนหน้าซึ่งระคนด้วยน้ำฝน เหยียดชะแลงบนดินและหันมาออกคำสั่งแก่ท่านเศรษฐีซึ่งยืนอยู่ข้างหลังอย่างสงบเสงี่ยมให้กลับขึ้นไปบนรถเตรียมสารถีเครื่อง และพวกเขาทั้งสามจะออกกำลังขึ้น

เจ้าของตึกเขียวกระโดดขึ้นไปนั่งบนที่คนขับอย่างผลิผลาม แล้วก็สารถีเครื่องเข้าเกียร์ นายแม่นกัวขาตัวลง ทุ่มกำลังเข้าดันบังโคลนล้อที่ติดหล่ม สหายอีกสองคนทุ่มกำลังเข้าดันทางด้านหลัง เสียงเครื่องยนต์และเสียงเร้งน้ำมันดังอื้ออึง ซึ่งเมื่อก่อนหน้านี้ไม่สามารถลากล้อรถขึ้นมาสนับสนุน ในช่วงอึดใจเดียว รถคันนั้นก็กระโจนขึ้นมาจากหลุมพราง

ท่านเศรษฐีหยุดรถ เปิดประตูลงไปหาหน้าบานออกมาตะโกนพูดกับนายแม่นกัวว่า “ขอบคุณ พ่อมหาจำเริญ ถ้าเมียของฉันทไปหาหมอได้ทันเวลาและรอดชีวิตไปได้ ก็เพราะได้อาศัยแรงพวกพ้องนายแม่นกัวแท้ ๆ”

นายแม่นกัวตะโกนตอบสวนไปว่า “แต่เมื่อตอนผมเจ็บหนักปางตายและรอดชีวิตมาได้ฉันไม่ใช่เพราะความช่วยเหลือของพวกคุณหรือคะ”

มีเสียงเครื่องของสตรีเจ็บหนักพึมพำออกมาว่า “พวกเราได้แต่พำพุดถึงพระพุทธรูปเจ้า แต่ไม่เคยอยู่ใกล้ชีวิตพระองค์เหมือนกับท่านที่ยากจนเหล่านี้อยู่”

เขาออกเดินไปบนคันทนาอย่างรวดเร็ว ท่านเศรษฐียืนหอบพิงรถอยู่กลางฝน นัยน์ตาเพ่งมองไปในกลางทุ่งอันมืดตื้อ เขาแลเห็นแสงรำไรจุดขึ้นที่กระท่อมเขา

เสียงเร้งน้ำมัน แล้วรถยนต์บรรทุกคนป่วยก็แล่นตรงไปสู่ถนนใหญ่ในท่ามกลางเม็ดฝนพรำ นายแม่นกัวหอบชะแลงขึ้นมาพาดไหล่ และพร้อมด้วยสหายทั้งสองเดินบ่ายหน้ากลับคืนสู่กระท่อมกลางนาอันมืดตื้อ

ตัวบทนี้คัดลอกจาก ศรีบูรพา. 2541. “ขอแรงหน่อยเถอะ” ใน *นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่นวาระครบ 100 ปี เรื่องสั้นไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย, น. 35-46

ประเด็นในการอภิปราย

1. การสร้างตัวละครเอกเป็นชนชั้นล่างและให้เศรษฐกิจเป็นตัวละครปฏิบัติเพื่อต้องการนำเสนอประเด็นใด
2. เรื่องสั้นเรื่องนี้มีการใช้เหตุการณ์ความเจ็บป่วยและการขอความช่วยเหลือ 2 ครั้ง เพื่ออะไร
3. ชื่อเรื่อง “ขอแรงหน่อยเถอะ” น่าจะสื่อความถึงอะไร
4. เรื่องสั้นเรื่องนี้สะท้อนแนวคิดทางสังคมของนักเขียนเช่นใด และสัมพันธ์กับบริบทสังคมในสมัยที่แต่งอย่างไร

เรื่องสั้น “สวรยา”

โดย ลาว คำหอม (พ.ศ. 2505)

ภาคสวรรค์

ภายใต้เงาฟ้าเรืองรองวันหนึ่ง หลายชีวิตได้เปิดเปลือกตาขึ้น ณ หับหึ่งสีทองที่อบอวลด้วยกลิ่นสุคนธรส “นี่แน่ะ ท่านผู้เป็นน้องแห่งเรา” ชีวิตแรกเอ่ยทักเมื่อปรากฏร่างน้อย ๆ ของอีกชีวิตหนึ่งเคลื่อนมาตรงหน้า “อะหา ใครกันที่มาบังอาจเรียกเราน้อง?” ชีวิตสองสนองตอบ

“เรานะรี?”

“ก็จะมีผู้อื่นได้อีกเล่า”

“อ้อ เราคือผู้เป็น ‘เจ้าของ’ แห่งภพนี้”

“ใครสอนถ้อยคำอันแสนจองหองนั้นแก่ท่าน?”

“ความจริง”

“คืออย่างไร?”

“ก็มีอยู่ว่า เทพเจ้าส่งให้เรามาจุติ ณ รมณีสถานแห่งนี้”

“อ้อ ตลกดี”

เจียบลงชั่วขณะหนึ่ง

“ไหมล่ะ ท่านจำนนต่อความจริงแล้ว”

ชีวิตสองไม่ตอบ แต่เสียงที่สามหัวเราะแทรกขึ้น

“ฮะฮา...”

เสียงที่สามก็มีเสียงที่สี่-ห้า-หก-และถัดไปหัวเราะประดังก้อง

“นั่นมันเรื่องอะไรกัน พวกท่านคือใคร?” ชีวิตแรกกล่าวด้วยน้ำเสียงขึงโกรธ

“พวกท่าน” เสียงเยาะ ๆ ดังขึ้นอีกในกลุ่มผู้มาใหม่ “ผิดไปแล้ว ท่านน่าจะเปลี่ยนคำถามใหม่เป็นว่า ‘พวกเรา’ ซี้ จังจะควร ดูลิ จมมองดูตัวท่านแล้วเปรียบเทียบกับพวกเรา และหาความแตกต่าง”

คำทู่เมียงเจียบลงอีก เหลือแต่เสียงสังคีตแว่วกระจายอยู่ในอากาศเบื้องบน

“พบแล้วยัง?”

“ไม่พบ”

“ไม่เห็น”

“ไม่มี”

ดนตรีเสนาะดังชัดมากขึ้น ครู่เดียวต่อมาทุกชีวิตก็ละจากการโต้เถียง ต่างแหงนหน้าขึ้นมองด้วยความระทึกใจ เมื่อปรากฏร่างสีเขียวแวววาวแหวกม่านฟ้าลงมาด้วยท่าทีองอาจ ติดตามด้วยเหล่าบริวารในแพรพรรณสวยสด ร่างนั้นค่อยลอยเลื่อนลงมา ที่สุดหยุดลงตรงหน้าแล้วเอ่ยปากถาม

“ผู้สืบผลบุญ พวกท่านส่งเสียงอื้ออึงคะนึ่งในยามนี้ด้วยเหตุใดฤ?”

“เรามีปัญหามากหลาย” ชีวิตแรกเสนอหน้า

“จงว่ามา”

“หะแรก ข้าพเจ้าเรียกท่านหนึ่งในพวกนี้ว่าน้อง ข้าพเจ้าได้รับความชื่นเคืองจากเขา และเมื่อข้าพเจ้าแจ้งให้ทราบว่าเป็นเจ้าของแคว้นแคว้นแดนนี้ด้วยเหตุมาถึงก่อน คำตอบของพวกเขาคือเสียงหัวเราะ ที่สุดตกลงกันไม่ได้ว่าพวกเราคือใคร ...”

“นั่นปะไร ข้าคิดไว้เคยผิดเสียเมื่อไหร่” ผู้ทรงศักดิ์พูดพลางถ่มมือไปมา นิ่งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วจึงกล่าวสืบไป...

“ขอพากันทราบเสียว่า ทุกท่านเป็นผู้สืบจากผลแห่งบุญ”

“คืออย่างไรท่าน?” เสียงถามด้วยอาการรือร้น

“ฟังให้จบก่อนซี-เอ้อ-คือท่านทั้งหลายมาสู่ทิพยสถานแห่งนี้ด้วยผลบุญ”

“ทิพยสถาน คืออย่างไร?”

“อ้าว เราได้เตือนท่านแล้วว่าอย่าขัดจังหวะเมื่อกำลังพูด คืออย่างนี้ ที่นี่เป็นสรวงสวรรค์ของผู้มากด้วยบุญ มีทุกสิ่งเป็นทิพย์”

“หมายความว่าพวกเราคือเทพ?”

“นั่นสุดแท้แต่ท่านจะเข้าใจและเรียกตัวเอง”

“ฮา ตุคือเทพ เราคือเทพ” เอ็ดอึ้งด้วยหรรษา

“ตัวท่านนั่นเล่าเป็นใคร?” เสียงเทพกระด้างขึ้น

“ใครรู้กันรี?”

“ใช่”

“อันที่จริงหากสังเกตสักเล็กน้อย ผิวกายอันเรืองรองของเราน่าจะบอกท่านได้ว่าเราเป็นใคร อ้อ! พวกท่านเป็นผู้มาใหม่ ไม่ใช่ไร เราจะบอกให้ เราคือองค์อินทร์ เป็นพระยาแห่งทิพยสถานเกษมสุขนี้”

“องค์อินทร์ โอ้ ขอได้โปรดแก้ความบาปบุญของพวกข้าพเจ้าด้วยเถิด ท่านผู้เป็นที่เคารพ”

สิ้นสำเนียงทวยเทพ เหล่าบริวารแวดล้อมก็แซ่ซ้องและบรรเลงดนตรีทิพย์ สืบต่อมาอีกชั่วครู่ เหล่าผู้มาใหม่ได้ออกปากวิงวอนให้ผู้เป็นพระยาเล่าถึงความเป็นไปในทิพยนครโดยสังเขป

“ภพนี้...” องค์อินทร์เริ่มกล่าวด้วยน้ำเสียงกังวาน “มีอายุขัยไล่เลี่ยเหลือประมาณกับอายุกาลแห่งโลกมนุษย์ ว่าถึงตำแหน่งแห่งที่ตั้งแต่แล้ว ถ้ากำหนดเอาแผ่นฟ้าเป็นจุดต้น ก็มีหนทางไกลกว่าจากแผ่นฟ้าถึงผิวโลกเพียงสองศอกถึงสองวา โดยประมาณ ทุกสิ่งแลลนเป็นสีทองดังท่านได้ประจักษ์อยู่บัดนี้ อนึ่ง เนื่องด้วยเราอยู่ห่างออกมา ความแจ่มจ้าของอาทิตย์ก็มาติดอยู่แค่ผิวพื้นโลก แสงที่ตกถึงเราจึงบางเบาเป็นลำแสงสีรุ้งอ่อน เราไม่มีเวลาร้อนเช่นเดียวกับที่ไม้รู้จักหนาว ชีวิตมีแต่ความเบิกบาน เมื่อหิวก็มีอาหารอันโอชะลุลอยมาจากนภากาศ จงเลือกอยู่ เลือกกิน ช่างเสพลำราญจนกว่าทุกท่านจะสิ้นบุญเกิด”

สิ้นกระแสร่า เสียงเท่กลมประเลงเพลงก็ก้องกึกกังวานไกลหลายหมื่นโยชน์ เหล่าทวยเทพจึงทอดตัวลงพอนพานด้วยอาการสำราญในทิพยสถานนั้นแล

เมืองดิน

สายมากแล้ว ชายแก่เดินจตุๆ ออกจากคูหาน้อยปลายสวน มือหิ้วกระบองเก่าๆ ซึ่งยังคลั่งด้วยกลิ่นอับ ๆ ของยาพิษ แก่พูดพึมพำ

“อ้ายฉิบหาย นับวันก็ยิ่งแต่่มาก คราวนี้เห็นจะเกลี้ยงเสียที มีไอ้หัวเขี้ยวรอดขึ้นมาได้ตัวเดียว”

ตัวบทนี้คัดลอกจาก ลาว คำหอม. 2555. *ฟ้าปกกัน*. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: อ่าน, น. 159-162.

ประเด็นในการอภิปราย

1. ในเรื่องสั้นนี้ต้องการนำเสนอแนวคิดใด ทราบได้อย่างไร
2. เรื่องสั้นเรื่องนี้ต้องการเสียดสี โดยใช้สัญลักษณ์ใด
3. เรื่องสั้นเรื่องนี้เกิดในบริบททางสังคมเช่นใด และเหตุใดนักเขียนจึงใช้กลวิธีดังกล่าวในการสื่อแนวคิด

